

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Instandhoudingsplicht rijksmonumenten

Een handreiking voor gemeenten

Instandhoudingsplicht rijksmonumenten

Een handreiking voor gemeenten

Colofon

Instandhoudingsplicht rijksmonumenten

Een handreiking voor gemeenten

Herziene versie 2025

Tekst: Luuk Tigelaar

Redactie: Leonard de Wit, Ruben Abeling

Foto's: Gert Jan Luijendijk

© Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2025

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Postbus 1600

3800 BP Amersfoort

www.cultureelerfgoed.nl

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wil dat iedereen kennis kan nemen van de inhoud van haar producten. Kunt u de publicatie toch niet lezen? Neem dan contact op met onze infodesk via info@cultureelerfgoed.nl of via 0334217456

Inhoud

Handreiking instandhoudingsplicht rijksmonumenten voor gemeenten	5
Hoe kan een eigenaar voldoen aan de instandhoudingsplicht?	9
Stappenplan Preventie van verwaarlozing en handhaving van de instandhoudingsplicht	10
Stap 1. Signaleren	10
Stap 2. Oriënterend onderzoek	11
Stap 3. Gesprekken met de eigenaar	12
Stap 4. Technisch rapport	12
Stap 5. Constateringsbrief	13
Stap 6. Vooraanschrijving	13
Stap 7. Handhavingsbesluit	13
Stap 7A. Last onder bestuursdwang	14
Stap 7B. Last onder dwangsom	14
Stap 7C. Bestuurlijke boete	14
Stap 8. Beroep bij de rechtbank	16
Bijlagen	18
Bijlage 1: Subsidies en financiële mogelijkheden ter stimulatie van het onderhouden en restaureren van rijksmonumenten	19
Bijlage 2: Voorbeeldbrief 'Constateringsbrief'	20
Bijlage 3: Voorbeeldbrief 'Voornemen handhaving last onder dwangsom'	21
Bijlage 4: Voorbeeldbrief 'Voornemen handhaving last onder bestuursdwang'	23
Bijlage 5: Voorbeeldbrief 'Besluit handhaving last onder dwangsom'	25
Bijlage 6: Voorbeeldbrief 'Besluit handhaving last onder bestuursdwang'	27

Handreiking instandhoudingsplicht rijksmonumenten voor gemeenten

Instandhoudingsplicht gebouwde en aangelegde rijksmonumenten

De Omgevingswet kent een expliciete instandhoudingsplicht voor gebouwde en aangelegde rijksmonumenten. Voordien gold de instandhoudingsplicht ook al, maar volgde deze impliciet uit rechterlijke uitspraken op grond van de Monumentenwet 1988.

Het doel van de instandhoudingsplicht is om ervoor te zorgen dat een eigenaar van een rijksmonument dit zodanig onderhoudt dat de instandhouding van het monument en de monumentale waarde ervan gewaarborgd is. De plicht is geformuleerd als verbod op het nalaten van noodzakelijk onderhoud. Dit is voor gemeenten ook een middel om met eigenaren het gesprek over het onderhoud van hun monument aan te kunnen gaan.

Wanneer onderdelen van het rijksmonument (bijvoorbeeld dak, muren, schilderwerk of constructie) langdurig niet onderhouden zijn en deze situatie tot gevolg heeft dat de instandhouding van het monument gevaar loopt, voldoet een eigenaar niet aan de instandhoudingsplicht. Van de monumenteigenaren is het overgrote deel actief bezig met de instandhouding van zijn of haar rijksmonument. Liefde voor het eigen monument is vaak een drijfveer, net als het besef dat onderhoud bijdraagt aan het behoud van waarde. Dit moet worden aangemoedigd. Deze grote groep zal dan ook niet te maken krijgen met handhaving van de instandhoudingsplicht.

Wettelijke grondslag instandhoudingsplicht

De instandhoudingsplicht is vastgelegd in een algemene maatregel van bestuur onder de Omgevingswet: in artikel

13.12, aanhef en onder b, van het Besluit activiteiten leef-omgeving. De instandhoudingsplicht luidt als volgt:

Het is verboden:

- a. een rijksmonument of een voorbeschermde rijksmonument te beschadigen of te vernielen; of
- b. aan rijksmonumenten, voor zover het monumenten betreft, onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Gemeenten hebben een belangrijke rol in het behoud van rijksmonumenten. Zo zijn gemeenten bevoegd om toezicht te houden op de instandhoudingsplicht en, indien nodig, handhavend op te treden. Onder de Omgevingswet zijn de bestuursrechtelijke handhavingsmogelijkheden uitgebreid. Naast de last onder bestuursdwang en de last onder dwangsom is het nu ook mogelijk om bij overtreding van de instandhoudingsplicht een bestuurlijke boete op te leggen.

Belang kennis monumentenonderhoud

Om deze taak zorgvuldig en proportioneel uit te voeren, is inhoudelijke kennis bij gemeenten van monumentale waarden, historische bouwtechnieken en passend onderhoud onmisbaar. Met deze expertise kunnen

gemeenten het gesprek aangaan met eigenaren, verval tijdig signaleren en effectief bijdragen aan het behoud van dit cultureel erfgoed.

Als gemeenten zelf beschikken over kennis van monumenten, kunnen zij sneller en beter inspelen op wat er nodig is. Bijvoorbeeld bij vragen van eigenaren, vergunningaanvragen of signalen van verval. Dat voorkomt onnodige vertraging en maakt het makkelijker om samen met bewoners en ondernemers te zorgen voor goed onderhoud. Bovendien versterkt het de rol van de gemeente als deskundige gesprekspartner, ook in vroegtijdige gesprekken met eigenaren die onderhoud laten liggen – laagdrempelig en gericht op samenwerking. Zo draagt monumentenzorg niet alleen bij aan het behoud van cultureel erfgoed, maar ook aan ruimtelijke kwaliteit, identiteit en samenhang in het gemeentelijke beleid. Ook zonder eigen erfgoedsspecialist kunnen gemeenten optreden als het behoud van een rijksmonument in gevaar komt. Deskundigheid is beschikbaar via provinciale steunpunten of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Zij kunnen ondersteunen bij beoordeling en aanpak, zodat zorgvuldig en doeltreffend handelen altijd binnen handbereik is. Belangrijk is wel dat monumentenzorg wordt meegenomen in het gemeentelijke handhavingsbeleid, en daar ook als prioriteit wordt benoemd. Zo is er niet alleen kennis, maar ook bestuurlijke ruimte om in actie te komen wanneer dat nodig is.

Rijksmonumentenstelsel

De Nederlandse wetgeving kent een evenwichtige balans in de bescherming van rijksmonumenten. Aan de ene kant zijn er de verplichtingen: de instandhoudingsplicht, het verbod op beschadiging of vernieling en een vergunningplicht voor onder andere het aanbrengen van wijzigingen. Aan de andere kant zijn er de financiële voorzieningen voor eigenaren: subsidies en laagrentende leningen. Met deze instrumenten wordt de instandhouding van rijksmonumenten en hun monumentale waarde bevorderd.

Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en provinciale monumenten

De instandhoudingsplicht in het Besluit activiteiten leef-omgeving heeft betrekking op (gebouwde en aangelegde) rijksmonumenten. Voor gemeentelijke monumenten kunnen gemeenten een instandhoudingsplicht opnemen in het omgevingsplan. Provincies kunnen dit voor provinciale monumenten doen in de provinciale omgevingsverordening. Deze brochure ziet slechts op de instandhoudingsplicht voor rijksmonumenten, maar kan ook van waarde zijn bij de handhaving van de instandhoudingsplicht voor gemeentelijke en provinciale monumenten.

Bestuursrechtelijke of strafrechtelijke handhaving?

Bij verwaarlozing of schade aan een rijksmonument ligt in de regel bestuursrechtelijk optreden voor de hand. De last onder dwangsom en last onder bestuursdwang kunnen worden ingezet om de overtreding te herstellen door de noodzakelijke herstelmaatregelen op te leggen en daarmee het monument te behouden. De bestuurlijke boete is bedoeld als bestraffende sanctie. Deze kan passend zijn bij een overtreding die niet meer ongedaan gemaakt kan worden, als strafrechtelijke vervolging niet aan de orde is. Het doel is om overtredingen in de toekomst te voorkomen (preventie). Strafrechtelijke vervolging komt in beeld bij opzettelijke of onherstelbare schade, en richt zich net als de bestuurlijke boete op bestraffing van het gepleegde feit. Uit de rechtspraak blijkt dat strafrechtelijke vervolging niet opportuun wordt geacht als bestuursrechtelijke

handhaving niet is ingezet. In sommige gevallen kunnen beide sporen – bestuursrecht en strafrecht – naast elkaar worden ingezet, mits zorgvuldig afgestemd. De keuze hangt af van het doel: naleving en herstel via het bestuursrecht, en normstelling of bestraffing via het strafrecht.

De Wet op de economische delicten bevat de strafbaarstelling van overtreding van de instandhoudingsplicht (artikel 1a, onder 1°). In geval van een opzettelijke overtreding is sprake van een misdrijf. Dit kan worden bestraft met een gevangenisstraf van maximaal zes jaar, een taakstraf of een geldboete van de vijfde categorie (€ 103.000 per 1 januari 2024). In geval van een (niet opzettelijke) overtreding, is de straf een hechtenis van maximaal een jaar, een taakstraf of een geldboete van de vierde categorie (€ 25.750). Meer informatie over de strafrechtelijke handhaving is te vinden in de handreiking ‘Monument en overtreding’ van de Inspectie Overheidsinformatie, te vinden op www.inspectie-oe.nl.

Proportionele handhaving

Belangrijk bij een succesvolle handhaving van de instandhoudingsplicht is dat de mate van handhaving in verhouding staat tot de overtreding. De gemeente moet dus niet bij elke vorm van achterstallig onderhoud van bijvoorbeeld het schilderwerk op de stoep staan. Ook kan niet worden verwacht dat bij het ontbreken van een paar dakpannen de eigenaar het hele monument restaureert. Voor een proportionele en succesvolle handhaving is tijdig in gesprek treden met de eigenaar zeer belangrijk. Wanneer de gesprekken niet het gewenste resultaat hebben en het rijksmonument gevaar loopt, kan een handhavingstraject worden gestart.

In een uitspraak van 2 april 2025 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State duidelijk gemaakt dat het mogelijk is om bij handhaving op grond van de instandhoudingsplicht alle herstelmaatregelen op te leggen die noodzakelijk zijn om het voortbestaan van het rijksmonument te waarborgen.¹ Het gaat dan om maatregelen die strekken tot de instandhouding van het monument en de monumentale waarden. Dit kan verder gaan dan alleen maatregelen om het monument wind- en waterdicht te maken. De uitspraak biedt een mooi praktijkvoorbeeld voor gemeenten. De rechter oordeelt namelijk dat de gemeente Wassenaar na het opleggen van een last onder bestuursdwang de noodzakelijke herstelmaatregelen zelf mocht (laten)

¹ Zie de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 2 april 2025, ECLI:NL:RVS:2025:1475.

verrichten en deze kosten ook – met succes – op de eigenaar mocht verhalen. Op die manier is het voortbestaan van het rijksmonument gewaarborgd.

Bij een in vervallen staat verkerend rijksmonument is handhaven vaak wel mogelijk, maar dat richt zich dan op precies omschreven maatregelen die verder verval van het monument en de monumentale waarde aantoonbaar tegen kunnen gaan. Zoals het op korte termijn (tijdelijk) stutten van muren, vloeren- en dakconstructies tegen instortingsgevaar of het aanbrengen van zeil tegen inwatering om vervolgens definitieve noodzakelijke maatregelen te kunnen uitvoeren binnen een langere termijn, (bijvoorbeeld enkele maanden). Het is dus van groot belang om voorafgaand aan de handhaving in kaart te brengen welke maatregelen (in volgorde van urgentie) noodzakelijk zijn om het voortbestaan van het monument en de monumentale waarden te waarborgen.

Leegstandsbeleid

Als een eigenaar van een leegstaand monument niet voldoet aan de instandhoudingsplicht kan deze worden aangespoord om tot herbestemming over te gaan. Leegstand is één van de grootste bedreigingen voor de instandhouding van een monument. Een duidelijke functie en daadwerkelijk gebruik voorkomen vaak gebrekkig onderhoud en verval. Om herbestemming te stimuleren is er de *Subsidieregeling stimulering herbestemming monumenten*. Deze regeling wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Zie bijlage 1 voor meer informatie hierover. Gemeenten kunnen ter inspiratie voor te voeren leegstandsbeleid de VNG-handreiking *Leegstand te lijf 2.0* raadplegen.

Instandhoudingsplicht voor rijksbeschermd groenaanleg

De instandhoudingsplicht geldt ook voor rijksbeschermd groenaanleg. Hierbij gaat het vooral om structuurbepalende elementen van een historische tuin- of parkaanleg, en geldt dus voor onderhoud dat noodzakelijk is om de structuur in stand te houden.

Hoe kan een eigenaar voldoen aan de instandhoudingsplicht?

Elke situatie is anders. Daarom wordt hieronder in algemene zin ingegaan op de vraag wanneer een eigenaar voldoet aan de instandhoudingsplicht.

Reguliere onderhoudstermijnen

Voor de instandhouding van een monument is in elk geval regelmatig onderhoud noodzakelijk. De verschillende onderdelen van een monument hebben elk een eigen onderhoudstermijn, zo is deze van het schilderwerk korter dan die van de dakbedekking of het houtwerk.

Instandhoudingsplicht

Een eigenaar voldoet niet aan de instandhoudingsplicht als langdurig geen of gebrekkig onderhoud is uitgevoerd, waardoor er aan een of meer onderdelen van het monument (bijvoorbeeld dak, muren, schilderwerk of constructie) zodanige schade is ontstaan dat de instandhouding van het monument en zijn monumentale waarden gevaar loopt.

Wind- en waterdicht

Als vocht kan binnendringen of als bouwdelen langdurig worden blootgesteld aan weersinvloeden, kan schade aan constructie en materiaal snel optreden. Denk aan houtrot, scheurvorming, aantasting van metselwerk of verlies van originele afwerkingen. Als zulke gebreken ontstaan en niet worden aangepakt, is er sprake van verwaarlozing en wordt de instandhoudingsplicht geschonden. Maar ook door bijvoorbeeld problematiek bij funderingen kan gevolgschade optreden zoals er scheurvorming in het dak of gevels. Eigenaren en gemeenten doen er daarom goed aan bij signalen van achterstallig onderhoud – zoals een lekkend dak, open-

staande ramen of loslatend schilderwerk – tijdig in actie te komen, vóórdat er structurele schade ontstaat. Er kan voor een leegstaand monument subsidie worden aangevraagd voor het treffen van tijdelijke noodmaatregelen om het wind- en waterdicht te houden, als dit gecombineerd wordt met een onderzoek naar herbestemming. Zie bijlage 1 voor meer informatie over subsidies.

Noodzakelijk onderhoud

Noodzakelijk onderhoud in het kader van de instandhoudingsplicht komt neer op het herstellen, repareren of gedeeltelijk vervangen van delen van het monument die door slijtage door gebruik of een van buiten komende oorzaak, zoals verwerking door weersinvloeden, niet meer normaal functioneren of onbruikbaar zijn geworden en niet meer volstaan voor de instandhouding van het monument en zijn monumentale waarden. Daarnaast gaat het ook om maatregelen die erop zijn gericht geleidelijke achteruitgang en natuurlijk verval van materialen tegen te gaan.

Een aantal concrete voorbeelden van onderhoud ten behoeve van de instandhouding:

- Plaatselijke herstelwerkzaamheden aan bijvoorbeeld funderingen, gevels, vloeren, kozijnen, plafonds en daken. Zoals het vervangen van verrotte goten en balkkoppen.
- Regulier onderhoud, zoals schilderwerk, het goed laten functioneren van hemelwaterafvoeren, het schoonmaken van de dakgoot, of – met een grotere interval – het vervangen van een in slechte staat verkerende dakbedekking (zoals rieten- of zinkenbedekking) door hetzelfde (monumenteigen) materiaal.

Bij onderhoud is het uitgangspunt zo veel mogelijk historisch materiaal te behouden en zo de monumentale waarde te respecteren. Want juist dat historische materiaal en het patina van bijvoorbeeld historisch metselwerk vormen die waarde. Het onderhouden van de bestaande, historisch waardevolle onderdelen draagt bij aan het in stand houden van de monumentale waarde. Het is van belang zorg te dragen voor het materiaal, want dit zorgt voor een authentieke beleving en is een bron van informatie over het verleden. Om zo veel mogelijk authentiek materiaal te behouden is het advies terughoudend te zijn met werkzaamheden en te zorgen dat er wordt voldaan aan de richtlijnen voor restauratiekwaliteit. Meer informatie over restauratiekwaliteit is te vinden op www.stichtingerm.nl.

Stappenplan Preventie van verwaarlozing en handhaving van de instandhoudingsplicht

Handhavingstraject

Preventie van instandhoudingsproblemen is zeer belangrijk, bijvoorbeeld door middel van gesprekken met de eigenaar. Dit heeft uiteraard de voorkeur ten opzichte van het gebruik van juridische middelen. Maar soms is handhaving noodzakelijk. Het actief of passief verwaarlozen van een rijksmonument is een overtreding en opzettelijke verwaarlozing wordt zelfs aangemerkt als een misdrijf.

Het preventie- en handhavingstraject is in veel gevallen langdurig. Het start met het vaststellen van een instandhoudingsprobleem, het opbouwen van een dossier met daarin de precieze gebreken van het monument en een gesprek met de eigenaar, wellicht in combinatie met een constateringsbrief. Wanneer gesprekken niets opleveren, kan de gemeente door middel van een vooraanschrijving en uiteindelijk met een officieel besluit tot handhaving de eigenaar aanzetten tot instandhouding.

Voor een succesvol handhavingstraject is het opbouwen van een dossier essentieel. Mocht een rijksmonument ondanks een toezegging van de eigenaar alsnog niet worden onderhouden, dan kan met het opgebouwde dossier worden gewezen op eerder gemaakte afspraken. Ook bij andere stappen kan een dossier van belang zijn. Bijvoorbeeld wanneer een eigenaar na een vooraanschrijving een zienswijze indient of in het uiterste geval, als een eigenaar besluit de zaak voor de rechter te brengen. Met het dossier kunnen dan zijn of haar standpunten en beweringen gecontroleerd worden. Bijlage 2 tot en met 6 bevatten voorbeeldbrieven ten behoeve van de handhaving van de instandhoudingsplicht.

Stap 1. Signaleren

De constatering van het (mogelijk) niet voldoen aan de instandhoudingsplicht kan gedaan worden door een daarvoor aangewezen toezichthouder van de gemeente of de omgevingsdienst. Ook is het mogelijk dat een burger of belangenvereniging instandhoudingsproblemen meldt.

Daarnaast kan de gemeente signaleren door middel van planmatig toezicht en daarbij vroegtijdig met monumenteigenaren in gesprek komen en zo problemen met betrekking tot de instandhouding opsporen. Bij een klacht of melding moet de gemeente vanzelfsprekend een terugkoppeling naar de meldende partij maken. In de uitvoerings- en handhavingstrategie kan de gemeente

expliciet stilstaan bij handhaving op de instandhoudingsplicht voor rijksmonumenten. Op die manier is voor alle betrokkenen duidelijk wanneer en hoe de instandhoudingsplicht dient te worden gehandhaafd.

Handhavingsverzoek

In sommige gevallen zal een burger of belangenvereniging een formeel handhavingsverzoek indienen. De gemeente is in die gevallen verplicht om een besluit te nemen. In beginsel dient de gemeente bij constatering van overtreding van de instandhoudingsplicht over te gaan tot handhaving. Alleen onder bijzondere omstandigheden mag het bestuursorgaan weigeren dit te doen. Dit kan zich voordoen indien concreet zicht op legalisatie bestaat en als handhavend optreden zodanig onevenredig is in verhouding tot de daarmee te dienen belangen dat van optreden in die concrete situatie behoort te worden afgezien.

Voorlichting door de gemeente

Voorlichting is het halve werk. Informatie voor burgers over de instandhoudingsplicht en monumentenonderhoud op bijvoorbeeld de site van de gemeente werkt stimulerend voor het goed onderhouden van hun monument.

Planmatig toezicht

Door monitoring van de rijksmonumenten binnen de gemeente kan een goed beeld worden verkregen van hun staat van onderhoud. Periodiek toezicht zorgt ervoor dat vroegtijdig kan worden geconstateerd als onderhoud noodzakelijk is en voorkomt daardoor dat pas wordt gehandeld als het eigenlijk al te laat is om schade te voorkomen. Bovendien wordt in veel gevallen een tijd-rovende handhavingprocedure voorkomen. De praktijk

laat zien dat planmatig toezicht ook met eenvoudige middelen en een pragmatische werkwijze kan worden bereikt. Zo gaf bijvoorbeeld de gemeente Sittard-Geleen opdracht aan de Monumentenwacht om alle gevels van de monumenten in de binnenstad van Sittard te inspecteren. De inspectierapporten worden vervolgens gebruikt om het gesprek met eigenaren aan te gaan.

VTH-beleid

Een goed verankerd VTH-beleid (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) helpt gemeenten om monumentenzorg planmatig en doelgericht aan te pakken. Door cultureel erfgoed hierin expliciet op te nemen én als prioriteit aan te duiden, ontstaat er bestuurlijke focus en wordt voorkomen dat handhaving bij verwaarlozing tussen wal en schip valt. Zo kunnen gemeenten tijdig signaleren, adequaat reageren en zorgen voor een zichtbaar en effectief erfgoedbeleid binnen de bredere omgevingsopgaven.

Stap 2. Oriënterend onderzoek

Na constatering van instandhoudingsproblemen voert de gemeente een oriënterend onderzoek uit. Dit bestaat uit bureauonderzoek, een gesprek met de eigenaar en een visuele inspectie van het monument, vastgelegd op foto en in een constateringsrapport. Daarnaast is het

raadzaam intern te informeren naar sociale, economische of ruimtelijke problemen die de oorzaak van het instandhoudingsprobleem kunnen zijn. Tijdens dit oriënterend onderzoek wordt vastgesteld welke onderdelen niet voldoende onderhouden zijn, in hoeverre daardoor de instandhouding gevaar loopt en welke invloed dit gebrek aan onderhoud heeft op de technische staat en de monumentale waarde van het rijksmonument. Gemeenten kunnen voor advies terecht bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het provinciale steunpunt monumentenzorg en archeologie.

Samenwerking binnen de gemeente

Goede afstemming en samenwerking tussen het gemeentelijke bouwtoezicht, de gemeentehandhavers en de medewerkers van de monumenten- of erfgoedafdeling bevorderen het effectief handhaven van de instandhoudingsplicht.

Binnentreden

Voor de visuele inspectie kan het noodzakelijk zijn om het monument ook van binnen te zien. Voor binnentreding moet wel een zorgvuldige belangenafweging worden gemaakt. In het kader van bestuursrechtelijk handhavend optreden hebben de door het bestuursorgaan aangewezen personen toegang tot elke plaats voor zover dat *redelijkerwijs* voor de vervulling van hun taak nodig is.²

² Zie artikel 5:27, eerste lid, *Algemene wet bestuursrecht*.

Deze hoofdregel van toegang tot elke plaats is echter beperkt bij het betreden van woningen. Zo volgt uit artikel 5:27, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht dat binnentreden bij woningen alleen mogelijk is na toestemming van de bewoner of met een machtiging van de burgemeester tot binnentreding. Ook is hier artikel 18.7 van de Omgevingswet van belang. Dat artikel bepaalt dat ook zonder toestemming van de bewoner kan worden overgegaan tot binnentreding bij woningen door een aangewezen toezichthouder voor zover hem deze bevoegdheid in het besluit tot aanwijzing (zie artikel 18.6 Omgevingswet) is toegekend. Het kan dus van belang zijn voor gemeenten om deze bevoegdheid reeds in het aanwijzingsbesluit toe te kennen.

Stap 3. Gesprekken met de eigenaar

Het voorkomen van rechterlijke tussenkomst heeft de voorkeur en de dialoog aangaan met de eigenaar is daarvoor een belangrijk middel. Informeren, meedenken en waarschuwen vormen de hoofdbestanddelen van deze gesprekken. Doel van de oriënterende gesprekken is

de eigenaar bewegen tot onderhoud van het monument. De instandhoudingsproblemen en de mogelijke acties om de instandhouding te waarborgen moeten hierom daarvoor al duidelijk zijn. Ook dienen de gesprekken om te achterhalen wat eventuele achterliggende oorzaken van het verzaken van de instandhoudingsplicht zijn. Tijdens het gesprek worden de onderdelen die niet voldoende onderhouden zijn aan de eigenaar getoond. Het kan nuttig zijn de eigenaar inzage te geven in het oriënterende onderzoek. Na de gesprekken is het raadzaam om intern een analyse te maken of, gezien de achterliggende oorzaken, een verder handhavingstraject kansrijk is.

Stap 4. Technisch rapport

Met een technisch rapport wordt de (bouw)technische staat van het monument in beeld gebracht. Dit kan worden opgesteld door een gemeentelijke toezichthouder of een onafhankelijk bouwkundig inspecteur. Uit dit technisch rapport kan blijken op welke onderdelen de eigenaar niet voldoet aan de instandhoudingsplicht.

Motieven eigenaar

Voor het bepalen van de meest effectieve strategie is het belangrijk om te weten waarom eigenaren verzuimen onderhoud te plegen. Meestal zijn ze bekend met de onderhoudsgebreken, maar kunnen of willen ze die niet verhelpen.

1. De eigenaar is niet in staat het monument te onderhouden

Bij de eigenaar is er wel interesse aanwezig, maar de middelen om het gebouw in stand te houden ontbreken. Ook kan er sprake zijn van ondeskundig handelen of onwetendheid.

Mogelijke werkwijze

Vaak speelt een combinatie van sociaal-maatschappelijke problemen en moet de eigenaar op weg worden geholpen bij het onderhouden van het monument. Afhankelijk van de oorzaak verschilt de werkwijze. In bijlage 1 is een overzicht van mogelijke subsidieregelingen te vinden die met de eigenaar kunnen worden doorgesproken. Wanneer er sprake is van ondeskundig handelen of onwetendheid kan het in bepaalde situaties veel goed doen de eigenaar te bewegen om samen met een professional een – eventueel meerjarig – onderhoudsplan op te stellen. Zo wordt inzichtelijk waar en wanneer er onderhoud gepleegd dient te worden aan het monument en kan de eigenaar (financiële) middelen vrijmaken of aanvragen.

2. De eigenaar is onwillig het monument te onderhouden.

De eigenaar heeft geen interesse in het onderhouden van het monument. Ook kunnen er onduidelijkheden zijn rond eigenaarschap of erfeniskwesties. Het is tevens mogelijk dat de eigenaar het monument bewust verwaarloost.

Mogelijke werkwijze

Tijdens een gesprek kan het belang van minimaal onderhoud aan een monument duidelijk worden gemaakt. Ook hier kan het aanbod om (eventueel gesubsidieerd) door een specialistisch onderhoudsbedrijf een onderhoudsplan te laten opstellen in sommige situaties veel goed doen. Daarmee wordt inzichtelijk waar en wanneer er onderhoud te verwachten is aan het rijksmonument. Als een eigenaar bewust een rijksmonument niet onderhoudt en niet openstaat voor suggesties, dan is een handhavingstraject vaak de enige optie.

Daarnaast kan ermee worden onderbouwd wat de eigenaar moet doen om het monument voldoende te onderhouden om het voortbestaan ervan te waarborgen en daarmee aan de instandhoudingsplicht te voldoen. Omdat toegang tot het monument (bij gebouwde monumenten ook van binnen) nodig is, is medewerking van de eigenaar bepalend voor de keuze om een dergelijk rapport op te laten stellen.

Stap 5. Constateringsbrief

Een constateringsbrief kan als basis dienen voor verdere gesprekken. De constateringsbrief beschrijft het vooronderzoek, het geconstateerde achterstallige onderhoud en de noodzakelijke acties om de instandhouding te waarborgen. Als dit aanwezig is, kan met de constateringsbrief ook het technisch rapport worden gedeeld met de eigenaar.

Het is aan te raden dat de gemeente nauwkeurig beschrijft op welke wijze niet wordt voldaan aan de instandhoudingsplicht, welke maatregelen minimaal noodzakelijk zijn om wel aan de plicht te voldoen en welke gevolgen de eigenaar bij verder nalaten van onderhoud kan verwachten.

Zie bijlage 2 voor een voorbeeld constateringsbrief.

Monumentencommissie

Een gemeente kan er voor kiezen om de monumentencommissie als onafhankelijke adviserende partij in te schakelen. Deze kan de constatering technisch beoordelen en dienen als garantie voor de zorgvuldigheid van het gemeentelijke optreden. Dit versterkt de positie van de gemeente in het handhavingstraject. Voorwaarde is wel dat de commissie over voldoende bouwtechnische deskundigheid beschikt.

Stap 6. Vooraanschrijving

Wanneer een eigenaar niet openstaat voor een gesprek kan met een vooraanschrijving lichte druk uitgeoefend worden. In een vooraanschrijving wordt het voornemen om een last onder bestuursdwang, een last onder dwangsom of een bestuurlijke boete op te leggen bekend gemaakt. In dit stadium moet de richting die het handhavingstraject opgaat daarom al duidelijk zijn. Naar aanleiding van de vooraanschrijving kan de eigenaar een zienswijze naar voren brengen.

Zie bijlage 3 en 4 voor voorbeeldbrieven van vooraanschrijving last onder bestuursdwang en last onder dwangsom.

Stap 7. Handhavingsbesluit

Als gesprekken en een vooraanschrijving niet de gewenste uitkomst hebben, kan het handhavingstraject worden voortgezet door middel van een officieel besluit. Na een vooraanschrijving kan het college van burgemeesters en wethouders een handhavingsbesluit nemen door het opleggen van een last onder bestuursdwang, een last onder dwangsom of een bestuurlijke boete. De last onder bestuursdwang en de last onder dwangsom zijn gericht op herstel. De bestuurlijke boete heeft een bestraffend karakter. Dit besluit wordt bekendgemaakt aan de eigenaar. Een overtreder kan hier bezwaar tegen aantekenen, maar daarmee is de bestreden beslissing niet buiten werking. Dit betekent dat, lopende het bezwaar, gewoon uitvoering zou kunnen worden gegeven aan het besluit, tenzij de eigenaar een voorlopige voorziening heeft gevraagd bij de rechtbank en die is toegekend.

Stap 7A. Last onder bestuursdwang

Het college van burgemeester en wethouders kan besluiten tot het opleggen van een last onder bestuursdwang bij overtreding van de instandhoudingsplicht. Deze bevoegdheid volgt uit artikel 18.2 van de Omgevingswet. Het wettelijk kader van de last onder bestuursdwang is vastgelegd in afdeling 5.3.1 van de Algemene wet bestuursrecht. De last onder bestuursdwang is gericht op herstel. De eigenaar krijgt de kans om binnen de zogenoemde ‘begunstigingstermijn’ de overtreding te beëindigen. Wanneer deze is verlopen, wordt de bestuursdwang uitgeoefend en verricht de gemeente de benodigde werkzaamheden zelf (want de eigenaar weigert dit). In de praktijk zal de gemeente daarvoor een deskundige aannemer inschakelen. De uitvoering van het onderhoud gebeurt sober en doelmatig, met inachtneming van de monumentale waarden. De kosten hiervan worden op de overtreder verhaald.

Omdat gemeenten met betrekking tot het kostenverhaal een financieel risico lopen heeft de Provincie Zuid-Holland een regeling ingesteld met een garantstelling. Andere provincies denken na over een vergelijkbare voorziening waarmee het risico van de gemeente wordt wegenomen.

Zie bijlage 5 voor een voorbeeldbrief van last onder bestuursdwang.

Stap 7B. Last onder dwangsom

Op grond van artikel 5:32, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht kan een bestuursorgaan dat daartoe bevoegd is, de overtreder in plaats van een last onder bestuursdwang een last onder dwangsom opleggen. Als de overtreding na de begunstigingstermijn nog niet is beëindigd, moet de overtreder een dwangsom betalen. De eigenaar wordt hierdoor gedwongen snel te handelen. Na het verstrijken van de begunstigingstermijn zal de eigenaar met iedere week uitstel een vermeerdering van het bedrag verschuldigd zijn aan de gemeente. Na verbeuring van een last onder dwangsom moet het college van burgemeester en wethouders, ingevolge afdeling 4.4.4 van de Algemene wet bestuursrecht, een invorderingsbesluit nemen om de dwangsom te kunnen innen.

Zie bijlage 6 voor een voorbeeldbrief van last onder dwangsom.

Stap 7C. Bestuurlijke boete

Naast het opleggen van een herstelsanctie (last onder bestuursdwang of last onder dwangsom) kan het college van burgemeester en wethouders besluiten tot het opleggen van een bestuurlijke boete bij overtreding van de instandhoudingsplicht. Deze bevoegdheid volgt uit

artikel 18.13, eerste lid, onder b, van de Omgevingswet. Het is op grond van dat artikel mogelijk een bestuurlijke boete op te leggen van maximaal € 103.000 (per 1 januari 2024, boete van de vijfde categorie). Het algemene wettelijke kader is vastgelegd in afdeling 5.4.1 van de Algemene wet bestuursrecht. Anders dan de last onder bestuursdwang en de last onder dwangsom heeft de bestuurlijke boete niet als doel om te ‘herstellen’. De

bestuurlijke boete is bedoeld als bestraffende sanctie en kan passend zijn bij een overtreding die niet meer ongedaan gemaakt kan worden en de strafrechtelijke weg niet aan de orde is. Het doel is om overtredingen in de toekomst te voorkomen (preventie). Meer informatie over de bestuurlijke boete is te vinden in het stappenplan op de website www.monumenttoezicht.nl.

Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht

De Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO) zorgt dat handhavende instanties de handhaving zo uniform mogelijk aanpakken. De LHSO biedt een helder stappenplan om te komen tot een passende handhavingsinterventie. Zo wordt duidelijk gemaakt in welke gevallen herstelsancties of juist een bestraffende sanctie (zoals de bestuurlijke boete) voor de hand liggen. Onder de LHSO is ook een Leidraad handhavingsacties en begunstigingstermijnen ontwikkeld. Deze leidraad kan worden gebruikt bij het motiveren van begunstigingstermijnen en de evenredigheid van de hoogte van de last.

Strafrechtelijke handhaving

Behalve bestuursrechtelijke handhaving (last onder dwangsom, last onder bestuursdwang en bestuurlijke boete) is het ook mogelijk strafrechtelijke handhaving te initiëren door aangifte te doen bij de politie. Een dergelijke stap is te overwegen bij een eigenaar die calculerend optreedt en het monument opzettelijk ernstig verwaarloost, bijvoorbeeld omdat de eigenaar hoopt na sloop nieuwbouw te kunnen realiseren. Voor het doen van aangifte is een goed dossier belangrijk en dat er duidelijk sprake is van een ernstige overtreding. Gemeenten die overwegen aangifte te doen, kunnen informatie inwinnen bij de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed. De inspectie beschikt over kennis en ervaring op het gebied van strafrechtelijke handhaving en onderhoudt het contact met het Openbaar Ministerie. Bekijk ook de handreiking ‘Monument en overtreding’ van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed op www.inspectie-oe.nl.

Vergunningplicht bij de instandhoudingswerkzaamheden

Voor werkzaamheden aan rijksmonumenten is vaak een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit nodig. Dat geldt in elk geval voor werkzaamheden die het reguliere onderhoud te boven gaan en nodig zijn voor herstel (restauratie).

Onderhoud vaak vergunningvrij

Voor onderhoud aan rijksmonumenten is in veel gevallen geen omgevingsvergunning nodig, al zijn daar wel voorwaarden aan verbonden. Het gaat dan om twee toetsingskaders: dat voor de bouwactiviteit en dat voor de rijksmonumentenactiviteit.

Voor de bouwactiviteit is voor gewoon onderhoud geen omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit bouwen nodig, als detaillering, profilering en vormgeving van het bouwwerk niet wijzigen. Dat volgt uit artikel 2.29, aanhef en onder a, in combinatie met artikel 2.30, eerste lid, van het Besluit bouwwerken leefomgeving. Voor een rijksmonumentenactiviteit is voor onderhoud geen omgevingsvergunning nodig als het gaat om noodzakelijke reguliere werkzaamheden die zijn gericht op het behoud van de monumentale waarden, en als detaillering, profilering, vormgeving, materiaalsoort en kleur niet worden gewijzigd. Dat volgt uit artikel 13.11, eerste lid, onder a, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Geen vergunning nodig voor uitvoering handhaving

Bij handhaving van de instandhoudingsplicht door middel van een last onder bestuursdwang of een dwangsom, is voor de uitvoering van die last in beginsel niet ook nog een omgevingsvergunning vereist. In de eerste plaats omdat het vaak zal gaan om opgelegde werkzaamheden die zijn uitgezonderd van de vergunningplicht, zoals de gevallen die hierboven zijn beschreven. In de tweede plaats omdat uit vaste rechtspraak volgt dat voor het voldoen aan een last in beginsel niet ook een omgevingsvergunning is vereist, omdat de gegeven last de toestemming voor die activiteit al impliceert.

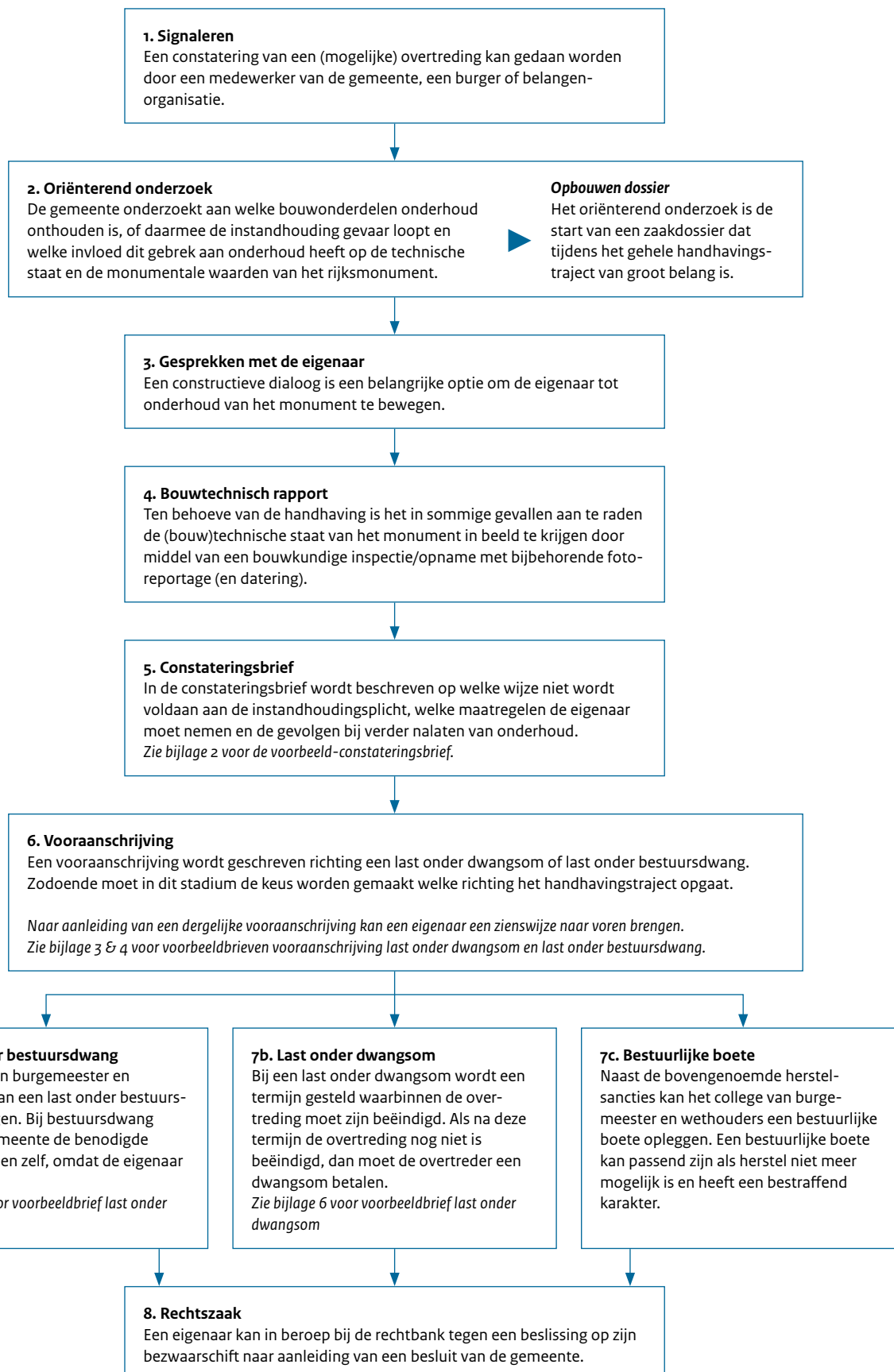
Het is belangrijk om dit met de eigenaar te bespreken, zodat hier geen misverstanden over ontstaan.

Stap 8. Beroep bij de rechtbank

Een eigenaar kan naar aanleiding van een besluit van de gemeente tegen de beslissing in beroep bij de bestuursrechter, nadat eerst bezwaar is aangetekend tegen het besluit bij de gemeente. Dit kan een lang proces zijn waarbij bestuurlijke dekking essentieel is. Zoals eerder gemeld, is het daarom belangrijk vanaf de start van elk handhavingstraject een volledig en deugdelijk dossier op te bouwen.

Stappenplan handhavingstraject instandhoudingsplicht

Bijlage 1: Subsidies en financiële mogelijkheden ter stimulatie van het onderhouden en restaureren van rijksmonumenten

Woonhuissubsidie

Particuliere eigenaren van rijksmonumenten met een woonfunctie kunnen jaarlijks subsidie aanvragen voor de kosten die zij het voorgaande kalenderjaar gemaakt hebben voor de instandhouding van hun rijksmonument. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) behandelt de subsidieaanvraag.

www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/subsidie-woonhuismonumenten

Instandhoudingssubsidie (Sim)

Eigenaren van rijksmonumenten die niet worden aangemerkt als woonhuis kunnen op grond van de Subsidieregeling instandhouding monumenten subsidie aanvragen voor planmatig onderhoud van hun rijksmonument. Als de eigenaar voor subsidie in aanmerking komt, kan deze subsidie aanvragen op basis van een instandhoudingsplan voor een periode van zes jaar. Eigenaren van rijksmonumenten die worden aangemerkt als woonhuis komen niet in aanmerking voor deze subsidie. Zij komen in aanmerking voor woonhuissubsidie of voor een laagrentende lening.

www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/subsidie-instandhouding-rijksmonumenten

Subsidie voor haalbaarheidsonderzoeken herbestemming

Eigenaren kunnen op grond van de *Subsidieregeling stimulering herbestemming monumenten* de mogelijkheden tot herbestemming van hun (beschermde) monument breed verkennen. Dit om duurzaam gebruik van deze historische gebouwen te bevorderen.

www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/subsidie-herbestemming-monumenten

Subsidie voor wind- en waterdichtmaatregelen

Eigenaren kunnen via de *Subsidieregeling stimulering herbestemming monumenten* ook subsidie aanvragen voor wind- en waterdichtmaatregelen. Deze subsidie kan

alleen worden verstrekt bij serieuze (onderzoeks)plannen voor herbestemming van een (beschermde) monument. Het gaat dan om tijdelijke maatregelen om het monument wind- en waterdicht te maken. Ook tijdelijke maatregelen om het gebouw te behoeden voor verval, verzakking of instorting kunnen worden gesubsidieerd.

www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/subsidie-herbestemming-monumenten

Restauratiefonds-hypotheek

Voor eigenaren die hun rijksmonument gaan restaureren, heeft het Nationaal Restauratiefonds de restauratiefonds-hypotheek. Deze lening is bedoeld om de kosten van restauratie en (groot) onderhoud aan een rijksmonument (mede) te financieren. Voor dezelfde kosten kan niet zowel subsidie als een lening worden verkregen.

www.restauratiefonds.nl/zakelijk/financieren/alle-zakelijke-financieringen/restauratiefonds-hypotheek

Restauratiefondsplus-hypotheek

Voor eigenaren die een omvangrijke restauratie gaan uitvoeren of hun rijksmonument gaan herbestemmen, kent het Nationaal Restauratiefonds de restauratiefondsplus-hypotheek. Dit is een lening met een lage rente speciaal voor eigenaren van rijksmonumenten die volgens de *Subsidieregeling instandhouding monumenten* geen woonhuis zijn.

www.restauratiefonds.nl/zakelijk/financieren/alle-zakelijke-financieringen/restauratiefondsplus-hypotheek

Restauratiesubsidie via provincies.

Eigenaren van rijksmonumenten kunnen via de provincies restauratiesubsidies aanvragen. Deze provinciale restauratiesubsidies worden (deels) met rijksgeld gefinancierd. Bij sommige provincies komen ook woonhuiseigenaren in aanmerking.

www.monumenten.nl/provincies

Bijlage 2: Voorbeeldbrief ‘Constateringsbrief’

Geachte lezer,

Monumenten vormen een belangrijk deel van de uitstraling van onze woonplaats en zorgen voor een prettige leefomgeving. Om dit beeld in stand te houden is het van belang dat beschermde monumenten in een blijvend goede staat van onderhoud verkeren.

Signalering

Onlangs heeft de gemeente geconstateerd dat er aan de buitenkant van uw monument sprake is van achterstallig onderhoud. Het gaat om... [bijvoorbeeld: achterstallig onderhoud aan schilderwerk, slecht of ontbrekend voegwerk of scheuren in metselwerk door bijvoorbeeld roestende gevelankers].

Als u geen maatregelen neemt, kan de huidige situatie leiden tot ernstige schade aan uw monument.

Onderhoud

Uiteraard kunt u zelf maatregelen nemen om de staat van uw monument te verbeteren. Voor een toelichting op de benodigde werkzaamheden, eventuele vergunningen of voor andere vragen over deze brief of uw monument, kunt u contact opnemen met... [naam + telefoonnummer/e-mailadres].

U kunt ook een afspraak maken door contact op te nemen met... [afdeling van de gemeente]. Dit kan tot vier weken na verzending van deze brief.

Handhaving

De gemeente is bevoegd om handhavend op te treden tegen achterstallig onderhoud aan een... [rijksmonument op grond van artikel 18.2 van de Omgevingswet in combinatie met artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Als u geen maatregelen treft, is de uiterste mogelijkheid dat u een last onder dwangsom of bestuursdwang opgelegd krijgt, om de noodzakelijke onderhoudsmaatregelen aan uw monument uit te voeren. Wij hopen dit uiteraard, met uw medewerking, te voorkomen.

Burgemeester en wethouders van [gemeente]...

namens dezen,

[Naam]

[Titel]

Bijlage 3: Voorbeeldbrief

‘Voornemen handhaving last onder dwangsom’

Geachte lezer,

Met deze brief stellen wij u ervan op de hoogte dat wij van plan zijn u een last onder dwangsom op te leggen als bedoeld in artikel 5:31d van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

Inleiding

Op... [datum] is door mij geconstateerd, dat het rijksmonument [rijksmonumentnummer ...], ... [adres], in het kadaster bekend onder nummer ..., door u niet naar behoren wordt onderhouden en als gevolg daarvan in verval is geraakt/raakt. Zo zijn... [bijvoorbeeld: dakpannen verdwenen, waardoor gaten in het dak zijn ontstaan. Verder is het schilderwerk onvoldoende, waardoor het houtwerk van kozijnen, ramen en goten gaat rotten. Ook is de pleisterlaag zo slecht dat deze loslaat]. In bijgevoegde rapportage d.d. ... van ... valt de volledige constatering te lezen. Door deze verwaarlozing zijn het rijksmonument en zijn monumentale waarde in gevaar, wat een overtreding oplevert van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Daarin is bepaald dat het verboden is een rijksmonument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Vooraankondiging

Met deze brief laten wij u weten dat wij van plan zijn om over te gaan tot bestuurlijke dwangmiddelen. Dit wil zeggen dat wij door middel van het opleggen van een last een einde willen maken aan deze situatie, waarin het rijksmonument gevaar loopt. In dit geval is het opleggen van een last onder dwangsom de minst bezwaarlijke weg om een einde te maken aan deze illegale situatie. Daarom zijn wij, gelet op het voorgaande, van plan u de volgende last op te leggen:

De last onder dwangsom

Wij gelasten u – ... [voorletter(s) + achternaam] – voor... [datum] voor het rijksmonument... [adres], in het kadaster bekend onder nummer..., passende maatregelen te treffen en het rijksmonument te onderhouden, om te voorkomen dat (nog meer) schade aan het (rijks)monument ontstaat als gevolg van... [bijvoorbeeld weersinvloeden]. Het gaat om de volgende maatregelen:... [bijvoorbeeld: het dichten van gaten in de met pannen gedekte dakvlakken, het herstellen van lekkende goten, het herstellen van lekkages in hemelwaterafvoeren en het herstellen van schilderwerk en pleisterwerk in eenzelfde kleurstelling]. U bent degene die bij machte is om de overtreding te beëindigen.

Indien u niet of niet op tijd aan deze last voldoet, moet u een dwangsom aan de gemeente afstaan. Het bedrag van deze dwangsom hebben wij vastgesteld op €... [bedrag], per week dat geconstateerd wordt dat niet aan de last is voldaan, met een maximum van €... [bedrag]. Het te betalen bedrag kan eerst bij factuur en vervolgens bij dwangbevel worden ingevorderd. Deze invordering gebeurt dan volgens de regels van afdeling 4.4.4 van de Awb. Alle onder de invordering vallende kosten zullen op u verhaald worden.

Voor de goede orde wijzen wij u erop dat het betalen van een dwangsom niet betekent dat de overtreding niet moet worden beëindigd. Wij hebben het recht u, wanneer dit nodig blijkt, opnieuw een last onder dwangsom op te leggen, dan wel om via het toepassen van bestuursdwang op uw kosten een einde te maken aan de overtreding.

Voorkomen last onder dwangsom

Om te voorkomen dat de last onder dwangsom wordt opgelegd, dient u vóór... [datum] de eerder genoemde passende maatregelen te treffen zodat het rijksmonument in stand wordt gehouden of in ieder geval niet (verder) in verval raakt en het rijksmonument niet langer gevaar loopt.

Zienswijze

Voordat wij tot handhaving overgaan en de genoemde last onder dwangsom aan u opleggen, hebt u de gelegenheid uw zienswijze op deze situatie kenbaar te maken. Deze betrekken wij bij onze uiteindelijke beslissing. U dient binnen twee weken na verzenddatum van deze brief uw zienswijze in te dienen. U kunt de zienswijze schriftelijk indienen en versturen naar postbus / U kunt de zienswijze mondeling aan ons bekend maken.

Wettelijk kader

Artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving (instandhoudingsplicht rijksmonument en verbod op beschadiging vernieling rijksmonument).

Artikel 18.2, tweede lid, van de Omgevingswet (handhaving door bevoegd gezag omgevingsvergunning)

Artikel 5.1, eerste lid, onder b, in combinatie met artikel 5.8 van de Omgevingswet (college van Burgemeester en Wethouders bevoegd gezag rijksmonumentenactiviteit)

Afdelingen 5.3.1 en 5.3.2 van de Algemene wet bestuursrecht (last onder bestuursdwang en last onder dwangsom)

Artikel 125 van de Gemeentewet (bevoegdheid gemeente opleggen last onder bestuursdwang)

[Optioneel] Na het verstrijken van de twee weken nemen wij direct/binnen... [periode] een besluit.

Burgemeester en wethouders van...

namens dezen,

[Naam]

[Titel]

Bijlage 4: Voorbeeldbrief 'Voornemen handhaving last onder bestuursdwang'

Geachte lezer,

Met deze brief stellen wij u op de hoogte dat wij van plan zijn u een last onder bestuursdwang op te leggen als bedoeld in artikel 5:21 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

Inleiding

Op... [datum] is door mij geconstateerd dat het rijksmonument [rijksmonumentnummer], ... [adres], in het kadaster bekend onder nummer..., door u niet naar behoren wordt onderhouden en als gevolg daarvan in verval is geraakt/raakt. Zo zijn... [bijvoorbeeld: dakpannen verdwenen, waardoor gaten in het dak zijn ontstaan. Verder is het schilderwerk onvoldoende, waardoor het houtwerk van kozijnen, ramen en goten gaat rotten. Ook is de pleisterlaag zo slecht dat deze loslaat.]. In bijgevoegde rapportage d.d. van ... valt de volledige constatering te lezen. Door deze verwaarlozing zijn het rijksmonument en zijn monumentale waarden in gevaar, wat een overtreding oplevert van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Daarin is bepaald dat het verboden is een rijksmonument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Vooraankondiging

Met deze brief laten wij u weten dat wij van plan zijn om over te gaan tot bestuurlijke dwangmiddelen. Dit wil zeggen dat wij door middel van het opleggen van een last een einde willen maken aan deze situatie, waarin het rijksmonument gevaar loopt. In dit geval is het opleggen van een last onder bestuursdwang de minst bezwaarlijke weg om een einde te maken aan deze illegale situatie. Daarom zijn wij, gelet op het voorgaande, van plan u de volgende last op te leggen:

De last onder bestuursdwang

Wij gelasten u – ... [voorletter(s) + achternaam] – voor... [datum] voor het rijksmonument... [adres], in het kadaster bekend onder nummer ..., passende maatregelen te treffen en het rijksmonument in stand te houden, om te voorkomen dat (nog meer) schade aan het (rijks)monument ontstaat als gevolg van... [bijvoorbeeld weersinvloeden]. Het gaat om de volgende maatregelen:... [bijvoorbeeld: het dichtten van gaten in de met pannen gedekte dakvlakken, het herstellen van lekkende goten, het herstellen van lekkages in hemelwaterafvoeren en het herstellen van schilderwerk en pleisterwerk in eenzelfde kleurstelling]. U bent degene die bij machte is om de overtreding te beëindigen.

Indien u niet de binnen bovengenoemde termijn aan deze last voldoet gaan wij over tot het toepassen van bestuursdwang, inhoudende dat de gevraagde maatregelen door ons of in opdracht van ons worden uitgevoerd. De kosten die hieraan verbonden zijn, zullen geheel op u worden verhaald.

Naar ons oordeel is het opleggen van een last onder bestuursdwang het meest geschikte middel dat ons ter beschikking staat.

Voorkomen last onder bestuursdwang

Om te voorkomen dat de last onder bestuursdwang wordt opgelegd, dient u vóór... [datum] de eerder genoemde passende maatregelen te treffen en het rijksmonument niet langer gevaar loopt.

Zienswijze

Voordat wij tot handhaving overgaan en de genoemde last onder bestuursdwang aan u opleggen, hebt u de gelegenheid uw zienswijze op deze situatie kenbaar te maken. Deze betrekken wij bij onze uiteindelijke beslissing. U dient binnen twee weken na verzenddatum van deze brief uw zienswijze in te dienen. U kunt de zienswijze schriftelijk indienen en versturen naar postbus / U kunt de zienswijze mondeling aan ons bekend maken.

Wettelijk kader

Artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving (instandhoudingsplicht rijksmonument en verbod op beschadiging vernieling rijksmonument).

Artikel 18.2, tweede lid, van de Omgevingswet (handhaving door bevoegd gezag omgevingsvergunning)

Artikel 5.1, eerste lid, onder b, in combinatie met artikel 5.8 van de Omgevingswet (college van Burgemeester en Wethouders bevoegd gezag rijksmonumentenactiviteit)

Afdelingen 5.3.1 van de Algemene wet bestuursrecht (last onder bestuursdwang)

Artikel 125 van de Gemeentewet (bevoegdheid gemeentebestuur tot opleggen last onder bestuursdwang)
[Optioneel] Na het verstrijken van de twee weken nemen wij direct/binnen... [periode] een besluit.

Burgemeester en wethouders van...

namens dezen,

[Naam]

[Titel]

Bijlage 5: Voorbeeldbrief

‘Besluit handhaving last onder dwangsom’

Geachte lezer,

Met deze brief stellen wij u op de hoogte van ons besluit tot het opleggen van een last onder dwangsom, als bedoeld in artikel 5:31d van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

Overtreding

Op... [datum] is door mij geconstateerd, dat het rijksmonument [rijksmonumentnummer ...], ... [adres], in het kadaster bekend onder nummer....., door u niet naar behoren wordt onderhouden en als gevolg daarvan in verval is geraakt/raakt. Zo zijn... [bijvoorbeeld: dakpannen verdwenen, waardoor gaten in het dak zijn ontstaan. Verder is het schilderwerk onvoldoende, waardoor het houtwerk van kozijnen, ramen en goten gaat rotten. Ook is de pleisterlaag zo slecht dat deze loslaat.]. Door deze verwaarlozing zijn het rijksmonument en zijn monumentale waarden in gevaar, wat een overtreding oplevert van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Daarin is bepaald dat het verboden is een rijksmonument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Belangenafweging

Aan u is bij brief van... [datum verzenden brief Voornemen handhaving last onder dwangsom] de gelegenheid geboden om uw zienswijze met betrekking tot ons voornemen om u een last onder dwangsom op te leggen kenbaar te maken.

[Keuzemogelijkheid]

Van deze mogelijkheid hebt u geen gebruikgemaakt.

[of]

Van deze mogelijkheid hebt u gebruikgemaakt. De zienswijze kan als volgt worden samengevat:...

[samenvatting zienswijze].

Onze reactie op uw zienswijze is als volgt: [reactie college van B en W op zienswijze].

[Optioneel] Op... [datum controle], ... [tijdstip controle], is opnieuw een controle uitgevoerd. Uit dit bezoek is gebleken dat overtreding van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving nog steeds plaatsvindt en wel door:... [omschrijving van de gebreken als gevolg van verwaarlozing].

[Optioneel] Na afweging van alle in dit geval aanwezige belangen, zijn wij niet van mening dat er sprake is van bijzondere omstandigheden om van handhaving af te zien.

Besluit

Wij gelasten u – ... [voorletter(s) + achternaam] – voor... [datum] voor het rijksmonument... [adres], in het kadaster bekend onder nummer ..., passende maatregelen te treffen en het rijksmonument in stand te houden, om te voorkomen dat (nog meer) schade aan het (rijks)monument ontstaat als gevolg van... [bijvoorbeeld weersinvloeden]. Het gaat om de volgende maatregelen:... [bijvoorbeeld: het dichten van gaten in de met pannen gedekte dakvlakken, het herstellen van lekkende goten, het herstellen van lekkages in hemelwaterafvoeren en het herstellen van schilderwerk en pleisterwerk in eenzelfde kleurstelling]. U bent degene die bij machte is om de overtreding te (laten) beëindigen.

Indien u niet of niet tijdig aan deze last voldoet, moet u een dwangsom aan de gemeente afstaan. Het bedrag van deze dwangsom hebben wij vastgesteld op €... [bedrag], per week dat geconstateerd wordt dat niet aan de last is voldaan, met een maximum van €... [bedrag].

Naar ons oordeel is het opleggen van een last onder dwangsom het meest proportionele middel dat ons momenteel ter beschikking staat. De hoogte van de dwangsom is gebaseerd op de aard en de ernst van de overtreding.

Indien wij constateren dat er op... [datum] nog steeds geen passende maatregelen zijn genomen, moet u de dwangsom van €... [bedrag] per week tot een maximum van €... [bedrag] afstaan. Het te betalen bedrag kan eerst bij

factuur en vervolgens bij dwangbevel worden ingevorderd. Deze invordering gebeurt dan volgens de regels van afdeling 4.4.4 van de Awb. Alle onder de invordering vallende kosten zullen op u verhaald worden.

Voor de goede orde wijzen wij u erop dat het betalen van de dwangsom niet betekent dat de overtreding niet moet worden beëindigd. Wij hebben het recht u, wanneer dit nodig blijkt, opnieuw een last onder dwangsom op te leggen, dan wel om via het toepassen van bestuursdwang op uw kosten een einde te maken aan de overtreding.

Wettelijk kader

Artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving (instandhoudingsplicht rijksmonument en verbod op beschadiging vernieling rijksmonument).

Artikel 18.2, tweede lid, van de Omgevingswet (handhaving door bevoegd gezag omgevingsvergunning)

Artikel 5.1, eerste lid, onder b in combinatie met artikel 5.8 van de Omgevingswet (college van Burgemeester en Wethouders bevoegd gezag rijksmonumentenactiviteit)

Afdelingen 5.3.1 en 5.3.2 van de Algemene wet bestuursrecht (last onder bestuursdwang en last onder dwangsom)

Artikel 125 van de Gemeentewet (bevoegdheid gemeentebestuur tot opleggen last onder bestuursdwang)

Voorkomen last onder dwangsom

Om te voorkomen dat aan u de last onder dwangsom wordt opgelegd, dient u voor... [datum] de eerder genoemde passende maatregelen te treffen zodat het rijksmonument in stand wordt gehouden of in ieder geval niet (verder) in verval raakt en het rijksmonument niet langer gevaar loopt.

Deze beschikking treedt in werking op de dag na de dag van verzending van dit besluit.

Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag van verzending van dit besluit bezwaar aantekenen. Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en bevat ten minste naam en adres van de indiener, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar zich richt en onderbouwing van het bezwaar. Het bezwaarschrift dient te worden gericht aan... [postadres gemeente].

Indiening van een bezwaarschrift betekent niet dat de werking van het besluit wordt uitgesteld. Wanneer in uw situatie grote spoed van een bezwaarschrift noodzakelijk is, kunt u een voorlopige voorziening aanvragen bij de voorzieningenrechter van de rechtbank in... [plaatsnaam], [adres].

[Optioneel] Meer informatie over de rechtsmiddelen kunt u vinden in de bijlage.

[Optioneel] Om er zeker van te zijn dat dit besluit u bereikt, wordt deze zowel per aangetekende als per gewone post verzonden.

[Optioneel] Een afschrift van dit besluit is verzonden aan de officier van Justitie.

[Optioneel] Nadere informatie

Informatie over dit besluit is te verkrijgen bij... [naam en contactgegevens behandelend ambtenaar].

Burgemeester en wethouders van...

namens dezen,

[Naam]

[Titel]

Bijlage 6: Voorbeeldbrief

‘Besluit handhaving last onder bestuursdwang’

Geachte lezer,

Met deze brief stellen wij u op de hoogte van ons besluit tot het opleggen van een last onder bestuursdwang als bedoeld in artikel 5:21 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

Overtreding

Op... [datum] is door mij geconstateerd, dat het rijksmonument [rijksmonumentnummer ...], ... [adres] in het kadaster bekend onder nummer....., door u niet naar behoren wordt onderhouden en als gevolg daarvan in verval is geraakt/raakt. Zo zijn... [bijvoorbeeld: dakpannen verdwenen, waardoor gaten in het dak zijn ontstaan. Verder is het schilderwerk onvoldoende, waardoor het houtwerk van kozijnen, ramen en goten gaat rotten. Ook is de pleisterlaag zo slecht, dat deze loslaat.]. Door deze verwaarlozing zijn het rijksmonument en zijn monumentale waarde in gevaar, wat een overtreding oplevert van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Daarin is bepaald dat het verboden is een rijksmonument te beschadigen of te vernielen, of daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is.

Belangenafweging

Aan u is bij brief van... [datum verzenden brief Voornemen handhaving last onder bestuursdwang] de gelegenheid geboden om uw zienswijze met betrekking tot ons voornemen om u een last onder bestuursdwang op te leggen kenbaar te maken.

[Keuzemogelijkheid]

Van deze mogelijkheid hebt u geen gebruik gemaakt.

[of]

Van deze mogelijkheid hebt u gebruik gemaakt. De zienswijze kan als volgt worden samengevat:...

[samenvatting zienswijze].

Onze reactie op uw zienswijze is als volgt: [reactie college van B en W op zienswijze].

[Optioneel] Op... [datum controle], ... [tijdstip controle], is opnieuw een controle uitgevoerd. Uit dit bezoek is gebleken dat overtreding van artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving nog steeds plaatsvindt en wel door:... [omschrijving van de gebreken als gevolg van verwaarlozing].

[Optioneel] Na afweging van alle in dit geval aanwezige belangen, zijn wij niet van mening dat er sprake is van bijzondere omstandigheden om van handhaving af te zien.

Besluit

Wij gelasten u – ... [voorletter(s) + achternaam] – voor... [datum] voor het rijksmonument... [adres], in het kadaster bekend onder nummer ..., passende maatregelen te treffen en het rijksmonument in stand te houden, om te voorkomen dat (nog meer) schade aan het (rijks)monument ontstaat als gevolg van... [bijvoorbeeld weersinvloeden]. Het gaat om de volgende maatregelen:... [bijvoorbeeld: het dichten van gaten in de met pannen gedekte dakvlakken, het herstellen van lekkende goten, het herstellen van lekkages in hemelwaterafvoeren en het herstellen van schilderwerk en pleisterwerk in eenzelfde kleurstelling]. U bent degene die bij machte is om de overtreding te (laten) beëindigen. Indien u niet de binnen bovengenoemde termijn aan deze last voldoet gaan wij over tot het toepassen van bestuursdwang, inhoudende dat de gevraagde maatregelen door ons of in opdracht van ons worden uitgevoerd. De kosten die hieraan verbonden zijn zullen geheel op u worden verhaald.

Naar ons oordeel is het opleggen van een last onder bestuursdwang het meest geschikte middel dat ons momenteel ter beschikking staat.

Wettelijk kader

Artikel 13.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving (instandhoudingsplicht rijksmonument en verbod op beschadiging vernieling rijksmonument).

Artikel 18.2, tweede lid, van de Omgevingswet (handhaving door bevoegd gezag omgevingsvergunning)

Artikel 5.1, eerste lid, onder b, in combinatie met artikel 5.8 van de Omgevingswet (college van Burgemeester en Wethouders bevoegd gezag rijksmonumentenactiviteit)

Afdelingen 5.3.1 van de Algemene wet bestuursrecht (last onder bestuursdwang)

Artikel 125 van de Gemeentewet (bevoegdheid gemeentebestuur tot opleggen last onder bestuursdwang)

Voorkomen last onder bestuursdwang

Om te voorkomen dat aan u de last onder bestuursdwang wordt opgelegd, dient u voor... [datum] de eerder genoemde passende maatregelen te treffen zodat het rijksmonument in stand wordt gehouden of in ieder geval niet (verder) in verval raakt en het rijksmonument niet langer gevaar loopt.

Deze beschikking treedt in werking op de dag na de dag van verzending van dit besluit.

Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag van verzending van dit besluit bezwaar aantekenen. Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en bevat tenminste naam en adres van de indiener, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar zich richt en onderbouwing van het bezwaar. Het bezwaarschrift dient te worden gericht aan... [postadres gemeente].

Indiening van een bezwaarschrift betekent niet dat de werking van het besluit wordt uitgesteld. Wanneer in uw situatie grote spoed van een bezwaarschrift noodzakelijk is, kunt u een voorlopige voorziening aanvragen bij de voorzieningenrechter van de rechtbank in... [plaatsnaam], ... [adres].

[Optioneel] Meer informatie over de rechtsmiddelen kunt u vinden in de bijlage.

[Optioneel] Om er zeker van te zijn dat dit besluit u bereikt, wordt deze zowel per aangetekende als per gewone post verzonden.

[Optioneel] Een afschrift van dit besluit is verzonden aan de officier van Justitie.

[Optioneel] Nadere informatie

Informatie over dit besluit is te verkrijgen bij [naam en contactgegevens behandelend ambtenaar],

Burgemeester en wethouders van...

namens dezen,

[Naam]

[Titel]

De instandhoudingsplicht houdt in dat een eigenaar zorgt dat zijn of haar rijksmonument zodanig onderhouden wordt dat instandhouding van het object en de monumentale bouwkundige elementen gewaarborgd is.

Met kennis en advies geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de toekomst een verleden.